

فصلنامه رهیافت‌های نوین در مطالعات اسلامی

License Number: 85625 Article Cod: SH20RQ49101 ISSN-P: 2676-6442

تدبر تفکر وتحول نشانه تدریس موفق

(روش تدریس نوین قرآن کریم در مقطع ابتدایی مختص معلمان)

(تاریخ ارسال مقاله ۱۴۰۳/۰۷/۲۵ تاریخ تصویب ۱۴۰۳/۰۹/۲۳)

دکتر میلاد خلیلی

دانشجو دکتری، گروه حقوق عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی، میبد، ایران

پرنیا رضایی میرقائد^۱

دانشجوی کارشناسی، گروه آموزش ابتدایی، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران

چکیده

الفبای تدریس یا الفبای آموزشی، به مجموع‌های از مفاهیم و قوانین اولیه تدریس اشاره می‌کند که هر آموزگار ابتدایی باید با آنها آشنایی داشته باشد، تا بتواند به بهترین نحوه ممکن تجربه آموزشی را در خطرات دانش‌آموزان خود رقم بزند. الفبای تدریس، دامنه وسیعی از روش تدریس‌ها را در اختیار معلم می‌گذارد. چنانچه هر دانش‌آموز ممکن است با روش‌های مختلفی درس‌ها را به خصوص درس قرآن کریم که از اهمیت بالایی برخوردار است فراگیرد. به طور مثال: ممکن است دانش‌آموزی، یادگیری بهتری از طریق حافظه دیداری، شنیداری، عملی و یا حرکتی داشته باشد و دانش‌آموز دیگری، تنها از طریق حافظه دیداری خوب یاد بگیرد و یک معلم وظیفه شناس باید این تفاوت‌های فردی را درک کند و متناسب با دانش‌آموزان و سن آنها شیوه تدریس خود را برگزیند. الفبای تدریس با نوشتن طرح درس آغاز می‌گردد.

واژگان کلیدی: تدریس، قرآن، معلمان، تدبر، آموزگار

^۱ نویسنده مسئول

مقدمه

در دنیای معلم و شاگردی، روش تدریس های نوین بسیاری وجود دارند و روز به روز در حال افزایش هستند. اگر یکسری از روش تدریس ها را شناسید، ممکن است از قطار پیشرفت تدریس جا بمانید و نتوانید معلم رؤیایی کودک و مدیران مدرسه باشید. درصد کمی از دانشجویان و نوجوانان آرزو دارند معلم باشند فقط نیمی از آنها تلاش می کنند که معلم ماهری باشند و تنها یک سوم از تلاش کنندگان موفق می شوند. پس اگر شما این کتاب را تهیه و مطالعه می کنید، تبریک می گویم پس از خوانش این کتاب شما جزء یک سوم مدرسین برتر و موفق خواهید بود. ما انسان ها در سراسر عمر خود، هدفمان را بر مبنای موفقیت قرار می دهیم؛ در واقع؛ اعمال و کارهایی را که انجام می دهیم فقط، برای رسیدن به جایگاهی است که ما را خشنود می سازد و نزدیک به تصورمان خواهد بود که آن را موفقیت یا پیروزی نیز خطاب می کنیم. اما تاکنون به معنا و تاریخچه دقیق این کلمه فکر کرده اید؟ یا حتی از خودتان پرسیده اید فرد موفق از وجه دیدگاهتان چه نوع فردی هست؟ یادگیری را می توان مجموعه ای از اطلاعات و رفتارهای ورودی جدید، که فرد از طریق تجربه، مشاهده کردن، شنیدن، آزمون و خطا کردن و... به دست آورده، که این اطلاعات فرایند تکرار به تدریج وارد حافظه بلند مدت شده است، دانست. این اطلاعات اثرات دراز مدتی را بر روی، احساسات تفکر و سبک زندگی فرد میگذارد. خداوند حکیم، توانایی یادگیری را در انسان ها، گیاهان، حیوانات و هر موجود زنده دیگری قرار داده، اما نحوه یادگیری در هر جاندار متفاوت است.

بخش اول: انواع یادگیری

یادگیری تزاعی: در این روش از یادگیری درک و حل مسائل از طریق منطق و تفکر است. این بعد شامل تحلیل منطقی دیدگاه ها، طراحی اصولی و منظم، و ادراک عقلانی موقعیت ها می شود. (امینی و همکاران ۱۳۹۰) افرادی که یادگیری تزاعی را در خود پرورانده اند، فعالیت های عملکردی و تجربیاتی را به اه فعالیت های نظری و شواهدی ترجیح می دهند. در پی کسب تجربه اقدام به تحلیل یافته می کنند

و ذهنیت نقادانه ای دارند. یادگیری غیر تزاعی: پاسخ به محیط و محرک یکی از ویژگی های بارز ما جانداران است. زمانی که محرکی مکرراً تکرار می شود و پاسخ آن نسبت به محرک تغییر و تقریباً دائمی می شود، یادگیری انتزاعی صورت میگیرد ثمره آن؛ عادت سازی و حساس سازی می باشد. بهترین نوع یادگیری تلاوت و تفاسیر قرآن کریم یادگیری فعال می باشد که میتوان به تدریج به یک کودک آموزش داده بشود. یادگیری فعال دانش آموز را قادر می سازد، بدون ترس و اضطراب و لرزش صدای خود را رسا به گوش شنوندگان برساند. یادگیری زمانی صورت میگیرد که کودک بتواند از تمام حواس خود استفاده کند نقاط منفی خود را پذیرش و آن را اصلاح کند و همچنین نقاط مثبت خود را تقویت بخشد. یادگیری فعال زمانی صورت میگیرد که دانش ای آموزان تصمیم بگیرند با استفاده از تجربه یا مشارکت در کارهای کوچک یا بزرگ، منفرد گروهی فعالیت کند. کودک می پذیرد در این راه خودش قدم بردارد و آگاهانه کاری را حتی با وجود امکان خطا کردن انجام دهد، معمولاً این نوع یادگیری ماندگار تر و حافظه رویدادی کودک را تقویت می سازد. بر این اساس معلمان می توانند به چنین دانش آموزانی فعالیت علمی و آزمایشی بدهند. هر آنچه در زندگی ما رخ می دهد و ما آن را به صورت خاطره و تجربه ثبت می کنیم و آن را به یاد می آوریم، می گویند خاطره رویدادی مانند؛ اولین روزی که به عنوان یک معلم سر کلاس حاضر شده اید. یادگیری فعال مراحل و ارواش آن بسیار است که در فصل های جاری به آن اشاره کرده ایم اما مهم ترین و اصلی ترین مرحله درگیر کردن ذهن دانش آموزان است تا بتوانند با تحلیل عمیق حس کنجکاوی خود را افزایش دهند. در نتیجه میل به یادگیری و انگیزه و علاقه آنها به یادگیری بیشتر می شود. هر دانش آموز یک دانشمند است اگر معلم بتواند فضایی را ایجاد کند که دانش آموزان بتوانند سوال پرسند، ایده بیان و ایده از دیگران بگیرند. با گسترش اطلاعات، خلاقیت کودکان افزایش میابد و کودکان تبدیل به یک یادگیرنده مادام العمر می شوند.

بند اول: یادگیری مکانیکی (تلاش و خطا)

از زمان بدو تولد، مراحل یادگیری مکانیکی در انسان ها و حیوانات به تدریج صورت میگیرد. چنین نوع یادگیری ها شرایط شکل گیری رفتار های ذاتی و درونی را ایجاد می کنند و دانش آموزان با انجام فعالیت، چه کلامی چه حرکتی، با توجه به نتیجه مفاهیم را درک می کنند. اگر نتیجه مثبت و خوب باشد، دانش آموز ترغیب به انجام دوباره آن کار می شود و در مقابل آن اگر نتیجه، منفی و ناپسند باشد، دانش آموز از انجام آن کار خودداری می کند. قابل توجه والدین و معلمین باشد کودکان را بخاطر کسب تجربیات زندگی، که حق تجربه کردن آنها را دارند نباید سرزنش و تنبیه کرد و بر معلمان واجب هست ماده ۸۱ آیین نامه انضباطی سال ۱۴۰۰ را مطالعه کنند. نباید کودکان را با تهدید و ترساندن از انجام کارهایی که بنظر شما بد هستند بازداشت. والدین گرامی امروزه به پیشرف تکنولوژی و فناوری میتوانید ویدو هایی از فعالیت هایی که آسیب جانی به فرزندان و دیگر اعضای جامعه می زند، با توجه به رده بندی سن کودک تهیه و نشان فرزندان خود دهید و بجای ترساندن و بازداشتن کودک از انجام کاری او را آگاه کنید و یا با مراجعه به روانشناس و مشاوره راه های متنوع تری را انتخاب کنید. از نظر دانش آموزان، معلمی که از شیوه های یادگیری فعال استفاده می کند، منصف تر از معلمی است که از این شیوه ها استفاده نمی کند. در نتیجه دانش آموزان، به این دسته از معلمان علاقه بیشتری دارند. همچنین به کارگیری روش های فعال تدریس، تمایل دانش آموزان را برای حضور در مدرسه افزایش می دهد. (دیوید جانسون ۲۰۰۹)

بند دوم: روش تدریس ایفای نقش (Role Playing)

در این روش، یک یا چند دانش آموز بر اساس سناریویی که معلم از قبل آماده کرده است، نقش هایی را متناسب با علایق خود انتخاب می کنند. سپس با نظارت معلم و مشارکت سایر همکلاسی ها، موضوع مورد نظر را به صورت نمایش اجرا می کنند.

مراحل دقیق روش ایفای نقش عبارتند از:

مرحله اول، گرم کردن گروه: معرفی مسأله، توضیح مسأله، تفسیر داستان مسأله، نشان دادن موضوع‌های مهم و توضیح ایفای نقش‌ها. مرحله دوم، گزینش شرکتکنندگان: تحلیل نقش‌ها، گزینش بازیگران نقش. مرحله سوم، پردازش صحنه: تنظیم اصول رفتارها در نقش، بیان مجدد نقش‌ها و وارد شدن در موقعیت مسأله.

داستان‌های قرآنی و روایت‌هایی از پیامبران می‌توان با این روش تدریس فعال به کودکان آموزش داد. از ویژگی‌های ممتاز روش ایفای نقش این است که مشاهده‌کنندگان (شاگردان) با عملیات نمایشی و ایفاگران نقش ارتباط عاطفی برقرار می‌کنند و با هیجان مراحل نمایش را می‌بینند و خود را در صحنه احساس می‌کنند. چون تمرکز حواس و ارتباط عاطفی در این روش زیاد است، یادگیری بهتر و مؤثرتر انجام می‌گیرد.

در روش تدریس غیر فعال، فقط معلم نقش فعالی را در جریان تدریس به‌عهده دارد و مطالبی را که از قبل تعیین شده است بطور شفاهی در کلاس بیان می‌کند و دانش‌آموزان در این میان واکنش‌چندانی از خود نشان نمی‌دهند. به عبارت دیگر کودک برای مدرسه است، نه مدرسه برای کودک. تدریس سنتی تنها وظیفه خود را این میداند که حافظه کودک را از معلومات انباشته سازد. (محبوبه ترابی آبان ۱۳۹۴)

یکی از روش تدریس‌های غیر فعال روش تدریس سخنرانی می‌باشد. در این نوع روش تدریس معلم مطالبی را تهیه و در جهت ارائه از کودکان می‌خواهد به حرف‌هایش گوش دهند و نکاتی را که می‌گویند در دفتر یا کتاب خود یادداشت کنند و در پایان سخنان معلم سوال خود را بپرسند. با استفاده از روش تدریس سخنرانی، معلم نظارت بالاتری بر روی کلاس دارد و میتواند برنامه‌های خود را به خوبی پیش برد و چون حداقل ابزار تدریس لازم است از لحاظ هزینه به صرفه می‌باشد. معایب این روش تدریس از مزایای آن بیشتر است. به علت مشارکت و فعالیت کم، دانش‌آموزان نه تنها حس مسئولیت‌پذیری را تقویت نمی‌سازند بلکه به تدریج از دست می‌دهند و متزوی خواهند شد. ایجاد حس کسالت و خواب‌آلودگی در بین دانش‌آموزان بالاتر می‌رود و به گفته قدیمی‌ها: خواب، خواب می‌آورد بنابراین کودک این حس را تا اتمام زمان مدرسه به دنبال خود دارد. معلم باید توجه داشته باشد،

عضلات کودکان در دوره ابتدایی ضعیف هستند و در یادداشت برداری کند پیش می روند در نتیجه، ممکن است یادداشت برداری برای آنان بسیار دشوار و سخت باشد و کودک از نوشتن و فراگرفتن آن درس دلزده بشوند. (روش ها، فنون الگوهای تدریس (امان الله صفوی))

بخش دوم: مراحل یادگیری ادگار دیل

بند اول: آموزش با سخنرانی

در نوک قله هرم، پایه ای ترین و کم اثر ترین روش تدریس یا یادگیری قرار دارد که بیشترین نقش فعال مربوط به معلم است. اگر یکی از شروط معلم چنین باشد که دانش آموز از سخنان، نکاتی را یادداشت فرمایند، معلم باید فن بیان بسیار قوی و دلنشینی داشته باشد و لازمه این طبقه تسط بر روی متن آموزشی است. این نوع از روش تدریس حافظه شنیداری دانش آموزان را تقویت می بخشد. اما به طور کلی این روش تدریس منفعلانه ترین شکل یادگیری است. دانش آموزان مطالب علمی را مستقیم و بدون تلاش از معلم دریافت میکنند و ساده ترین و ابتدایی ترین روش تدریس می باشد.

بند دوم: مطالعه کردن

گام ثانویه، مطالعه کردن می باشد. نسبت به گام نخست دانش آموز فعال و معلم نقش ناظر دارد. همچنان این روش یادگیری از نوع غیر فعال است زیرا دانش آموزان مطالب را صریح و عیان که از قبل آماده شده بدون پویایی و فعالیت عملکردی دریافت می کنند. پس از منبع سمعی (گوش دادن) مطالعه کردن یک منبع نوشتاری، تصور و مفاهیمی از مطالب را در ذهن دانش آموزان می گستراند، که این گام حافظه دیداری دانش آموزان را تقویت می کند. چنانچه مطالعه کردن متعدد و روزانه باشد مغز دانش آموزان را تحریک و جلوگیری از مبتلا شدن به بیماری های روانی چون زوال عقل و آلزایمر در سنین بالاتر می کند. اگر دانش آموز دچار استرس و اضطراب باشد مطالعه کردن می تواند استرس را تا ۶۸ درصد کاهش دهد زیرا، ذهن ما در هنگام مطالعه کتاب خوب تمایل دارد از فضای درگیر شده

خارج و در جهان دگرگری سیر کند. دانش آموزان هرچه بیشتر مطالعه کنند طبیعتاً در نوشتار مهارت بیشتری را کسب می کنند که مهارت نوشتاری در زمینه تجربیاتی، تحصیل و کاری بسیار حائز اهمیت است. در این مرحله آموخته ها از حافظه حسی به حافظه کوتاه مدت راه پیدا می کنند.

بند سوم: ابزار آموزشی

ابزار های آموزشی بسیاری مانند نوار صوتی، لوحه آموزشی، فیلم و... مورد استفاده قرار می گیرند اما بر اساس تئوری ادگار دیل آموزش با استفاده از ابزارهای سمعی و بصری ۲۰ درصد در حفظ شدن اطلاعات و یادگیری کارایی دارد. اثربخشی روش های مطالعه و یادگیری سمعی و بصری زمانی افزایش می یابد که با سایر روش های یادگیری فعال ترکیب شوند. (مریم بصری ۱۴۰۳)

بند چهارم: اثبات تجربی

اولین مرحله یادگیری فعالانه اثبات علم تجربی است و تاکید این مرحله بکارگیری علوم یاد گرفته شده در دنیای حقیقت است در فعالیت های عملی مانند شبیه سازی، آزمایش، ایفای نقش، نقاشی و تصویر سازی دانش آموزان با مسائل واقعی و حقیقی درگیر میشوند و درک خود از آموخته هایشان را تقویت می کنند و با اطلاعات و داده های قبلی ترکیب می سازند. مهارت هایشان را توسعه می دهند و در نهایت قدرت به خاطر سپردن مطالب را افزایش می دهند.

بند پنجم: فعالیت های گروهی

در این بخش از هرم کاملاً روش یادگیری فعالانه می باشد و معلم هدایتگر دانش آموزان گروه بندی شده می شود لذا با توجه به اهمیت این مرحله انجام کار گروهی در مدرسه نیازمند آموزش و تمرین و تکرار دارد و در عین حال به مرور و با انجام امور مختلف در قالب یک تیم، دانش آموزان یاد می گیرند چگونه در تعامل و ارتباط با دیگران برای رسیدن به یک نتیجه مشترک تلاش کنند. هرچند شاید برای

معلمان انجام کار به صورت فردی آسان‌تر باشد و در سیستم آموزشی ایجاد رقابت فردی نقش پررنگتری دارد و ممکن است نتایج مختلف باعث کشفیات جدید دانستی‌های دانش‌آموزان بشود، اما بد نیست نگاهی به مزایای کار گروهی در مدرسه داشته باشیم تا در استفاده از آن لحظهای تعلل نکنید (مریم بصری ۱۴۰۳)

- یادگیری و تمرین بروز عقاید در قالب جملات و بیانات شفاف
 - شکل‌گیری اعتماد به نفس در کودکان
 - برقراری ارتباط مطلوب اجتماعی با همسالان
 - یادگیری و تمرین خوب شنیدن
 - ترویج کمک‌کردن به دیگران و پیشگیری از رفتارهای ناسازگارانه‌های مانند خسیس بودن کودک
 - انعطاف‌پذیری
 - احترام به تفاوت‌های فردی
 - افزایش انگیزه برای فعالیت در کلاس
 - پرورش مهارت همکاری
 - پرورش تفکر نقادانه و توانایی مباحثه
 - توانمندی بیشتر در خودکنترلی و مدیریت هیجانات
 - تقویت مهارت برنامه‌ریزی
- تمرین عملی: با تمرین کردن یادگیری کودکان عمیق‌تر و دانش‌آموزان را قادر به تجزیه، تحلیل و ترکیب مطالب تئوری به عملی می‌کند. همچنین به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهد که هوش ریاضی، منطقی، استدلالی و حل مسئله را بهبود ببخشند. می‌توان این گام را به صورت گروهی انجام داد و از فواید فعالیت‌های گروهی هم بهره‌مند شد. در این مرحله اگر تکرار صورت گیرد داده‌های ورودی از حافظه کوتاه مدت به بلند مدت منتقل می‌شوند.

بند ششم: آموزش به دیگران

گام نهایی هرم یادگیری، مربوط به آموزش به دیگران است که ثمره آموخته ها را به ۹۰ درصد و حداکثریت می‌رساند. آموزش به دیگران روشی بسیار قدرتمند و کاربردی، برای تثبیت علوم آموخته شده است. توضیح مفاهیم به دیگران، دانش آموزان سعی به دقیق گوش کردن و دقیق مشاهده کردند می‌کنند تا بتوانند ارائه خوبی را از آنچه یاد گرفته اند داشته باشند. دانش آموزان در ابتدا افکار خود را سازماندهی می‌کنند مطالب بدیهی را از مطالب اصلی تشخیص می‌دهند و ایده‌ها را به طور روشن بیان کنند که به تفهیم عمیقتر موضوع منجر میشود. هنگامی که فراگیران به دیگران آموزش می‌دهند، درک خود را از موضوع تقویت می‌کنند و سعی به متفاوت تدریس کردن می‌کنند. توضیح مفاهیم برای دیگران مستلزم آن است که یادگیرندگان افکار خود را دسته بندی و گسترش داده، مطالب را از دید علمی و کمتر دیدگاه شخصی بیان کنند و دانش خود را تقویت کنند. آموزش به دیگران مهارت های ارتباطی و فن بیان را تقویت می‌کند، اعتماد به نفس را افزایش میدهد و درک عمیق‌تری از مطالب به وجود می‌آورد. دانش‌آموزان را تشویق می‌کند تا از دیدگاه‌های مختلف به مطلب بپردازند و آنها را برای توضیح مفاهیم پیچیده به زبان ساده‌تر به چالش می‌کشد. برای استفاده بهینه و صحیح از هرم یادگیری، باید بین روش‌های مختلف یادگیری فعالانه و منفعلانه تعادل ایجاد کنید. اگرچه روش‌های غیرفعال مانند خواندن و گوش دادن جایگاه خود را دارند، باید روش‌های فعال که انواع آنها در فصل‌های بعدی کتاب توضیح داده شده، تکمیل شوند تا قدرت حفظ شدن و به خاطر آوردن مطالب ارتقا پیدا کند. در نهایت معلمان می‌توانند با ترکیبی از روش‌های تدریس ها با توجه به ویژگی ها و استعداد های منفرد دانش آموزان، دانش و مهارت شاگردان را تقویت سازند.

"حافظه، گنج پر نشدنی خلقت"

پژوهشگران کشف کرده اند که حافظه دست کم، در سه مرحله تشکیل می‌شود: حافظه حسی، حافظه کوتاه مدت، حافظه بلند مدت. حافظه حسی محل نگهداری موفقیت اطلاعات در اندام‌های حسی است

که مدت زمان نگهداری از اطلاعات صوتی چهار ثانیه و تصویری نیم ثانیه است، حافظه کوتاه که به دفتر کار معروف است ذخیره و پردازش اطلاعات به مدت زمان بسیار کم که اگر عمل تکرار صورت گیرد داده ها منتقل به حافظه بلند مدت می شوند. حافظه بلند مدت ذخیره سازی اطلاعات به منظور استفاده در زمان های آینده. بنابراین، حافظه حسی اطلاعات را به طور گذرا نگه میدارد و حافظه کوتاه مدت، اطلاعات را تا زمانی نگه می دارد که مورد استفاده قرار دهد و حافظه بلند مدت اطلاعات را برای همیشه نگه می دارد و در صورت نیاز به حافظه کوتاه مدت برگشته تا دوباره قابل استفاده باشد. ذهن ما حق انتخاب دارد درواقع زمانی که اطلاعات در مرحله حافظه حسی هستند به طور خودکار یا ارادی آنچه را که نیاز داریم انتخاب و به حافظه کوتاه مدت می فرستیم، چون حافظه کوتاه مدت همیشه در حال کار و فعالیت است، در نتیجه گنجایش آن محدود است. خوشبختانه، انتخاب محتوای حافظه کوتاه مدت به صورت ارادی است. که می توان با دقت و تمرکز اطلاعات ورودی را به حافظه کوتاه مدت منتقل کنید. بنابراین آشنایی معلم با روش های ایجاد تمرکز و دقت در کلاس برای یادگیری هرچه بهتر دانش آموزان مستلزم است

بخش سوم: علل بی دقتی و حواس پرتی دانش آموزان

دقت یعنی تمرکز کافی بر انجام امور ها جهت جای دادن در مغز. برای دانش آموزانی که تلاوت قرآن کریم را انجام می دهند بسیار واجب است، دقت بینایی و شنوایی خود را تقویت بخشند. دقت بینایی یعنی تمرکز بر آنچه که می بینند و دقت شنوایی یعنی تمرکز بر آنچه که می شنوند. عواملی که سبب به حواس پرتی درونی و ذهنی دانش آموزان می شود عبارت از:

__ مشغله ذهنی دانش آموزی شامل مواردی از قبیل: درد، رنج، غم و غصه

__ اضطراب و استرس و ترس

__ گرسنگی و تشنگی

__ نداشتن حس علاقه به درس و یا ترس از معلم و نمره گرفتن

__ فشار های روانی از جانب خانواده و مدرسه و تکالیف زیاد

بند اول: بی دقتی و حواس پرتی بیرونی و محیطی

__ گرم و سرد بودن کلاس

__ نشستن کودک در مکان و صندلی ثابت خود

__ صداهای ناهنجار

__ نور شدید و نور ضعیف

__ اغتشاشات فکری خانواده مانند: کمبود محبت، ایجاد حس نا امنی

__ درگیری و دعوا بین دانش آموزان

بند دوم: راههای افزایش دقت و تمرکز

__ زمانی که دانش آموز دقت می کند او را تشویق نمایید و پاداش دهید.

__ از روشهای مختلف تدریس استفاده کنید.

__ خستگی زیاد موجب عدم تمرکز است لذا کمی استراحت لازم است. معلم میبایستی جهت افزایش

دقت کودکان از مطرح کردن مطالب تکراری خودداری نموده و موضوع را با مثال های متفاوت تری

بیان کند.

__ از روش های مختلف تدریس که در فصل بعدی تدریس شده استفاده کنید.

__ اگر مطالبی که تدریس می‌شوند همراه با تصویر باشند بر میزان یادگیری دانش آموزان تاثیر فراوان دارند.

__ خنده باعث آرامش و نیز تمرکز حواس می‌شود و باعث می‌گردد که دانش آموزان سریعتر یاد بگیرند و بیشتر دقت نمایند.

__ از دانش آموزان بخواهید در هنگام خواندن مطلب زیر آن خط بکشد و یا انگشت خود را زیر کلمات بگذارد و شمرده بخواند.

__ ایجاد راحتی در محیط کلاس و مدرسه... به دانش آموزان تکنیک‌های مطالعاتی یاد بدهید.

__ آگاه کردن کودکان نسبت به مصرف گروه ویتامین های B_1, B_6, B_9

__ عادات سالم و خوب را بسیار تشویق کنید.^۱

بخش چهارم: طرح درس

طرح درس مجموعه‌ای از فعالیت‌ها، برنامه‌ها، اهداف آموزشی و عملکردی می‌تواند برای یک معلم باشد، جهت سازماندهی مطالب و اموری که معلم نیت تدریس یا انجام آن فعالیت را دارد. طرح درس‌های متنوعی داریم و اما مهم‌ترین طرح درس‌ها عبارتند از؛ طرح درس روزانه، و سالانه که هر کدام از یک بخش ثابت و یک بخش متغیر و دلخواهی با توجه به فردیت دانش آموزان باید نوشته شود به این دلیل طرح درس باید منعطفانه باشد. معلم‌ها با داشتن طرح درس همچون ناخدایی مدهوش و کار بلد هستند که کشتی یادگیری را به سوی اقیانوس‌های بیکاران ایمان و حکمت الهی هدایت می‌کنند و مقصد این کشتی سواحل امن ارزش‌های اخلاقی و معنوی است. به این ترتیب، هر آموزه قرآنی

^۱ www.moshaver122.mihanblog.com

همچون مرواریدی گرانها است که در صدف قلب دانش آموزان جای می گیرد و حیات و آخرت آنان را رستگار می سازد. مراحل نوشتن طرح در روزانه را پیش رو دارید؛

۱- مشخص کردن موضوع تدریس

اولین و مهم ترین مرحله از برنامه ریزی آموزشی و طرح درس نویسی است، که می تواند تأثیر مستقیمی بر انتخاب روش تدریس و کیفیت یاددهی معلم داشته باشد. البته موضوع تدریس در هر کتاب و هر فصل درسی از پیش تعیین شده است اما اگر چنین نبود موضوعی که انتخاب می کنید باید با اهداف آموزشی هماهنگ و همسو باشد و متناسب با سطح، شرایط، علاقه، سن، جنسیت دانش آموزان انتخاب شود و با بیان کردن موضوع تدریس دانش آموزان را از چرایی وجودشان در کلاس آگاه می سازید.

۲- اهداف کلی درس

- آشنایی با آیات جدید: بخش خوانی، کلمه خوانی، آیه خوانی و حفظ سوره های کوتاه در صورت علاقه نه با اجبار
- بهرمندی از معانی آیات: درک و فهم هر آیه و تفسیر آن
- توسع مهارت قرائت: تقویت صحیح خوانی، شمرده خوانی، داشتن لحن و تلفظ درست، روانخوانی

۳- اهداف جزئی درس

- مهارت ها و تواناییهای که معلم از دانش آموزانش انتظار دارد که در هر پایه تحصیلی متفاوت است و با ارتقای پایه تحصیلی انتظارات هم بالاتر می رود در کتاب قرآن ابتدایی چنین است:
- به شنیدن قرائت زیبای سوره های کتاب علاقه نشان دهد.

- دوست دارد کتاب قرآن خود را پاکیزه نگه دارد و به آن احترام بگذارد.
- کنجکاو است اداب قرائت قرآن را بشناسد.
- به داستان های قرآنی با دقت گوش فرا دهد و با پیامبران و امامان آشنا شود.
- می تواند مفهوم پیام های قرآنی کتاب را با توجه به سن به زبان کودکان شفاف و واضح بیان کند.
- عبارت های قرآنی هر درس را به صورت ساده و شمرده بخواند.
- برخی از نشانه ها و نماد های رسم الخط قرآن را می شناسد.
- تقویت علاقه به یادگیری و خواندن روزانه قرآن کریم
- تقویت توانایی روخوانی عبارات و آیات قرآن کریم
- آشنایی با نمادهای جدید خط قرآن
- تقویت توانایی خواندن صحیح نمادهای جدید خط قرآن
- تقویت قدرت تخیل، تفکر و تعقل
- تقویت ایمان و باور به خدای یگانه و سایر اعتقادات دینی
- آشنایی با برخی از آموزه های دینی و پدیده های طبیعی به عنوان نشانه ها و نعمت های الهی
- تلاش در انجام برخی آداب پسندیده و اسلامی

۴-اهداف تکمیلی درس

- تقویت قدرت تخیل، تفکر و تعقل
- تقویت ایمان و باور به خدای یگانه و سایر اعتقادات دینی
- آشنایی با برخی از آموزه های دینی و پدیده های طبیعی به عنوان نشانه ها و نعمت های الهی
- تلاش در انجام برخی آداب پسندیده و اسلامی

۵-بررسی محتوای کتاب

بررسی محتوای درس در طرح درس روزانه قرآن شامل جزئیات و فعالیت های آموزشی است که معلم باید تسلط کافی بر روی هر بخش داشته باشد، لذا به دانش آموزان کمک می کند تا محتوای درس به

خوبی آشنا شوند و یادگیری خود را عمیقتر کنند. در این بخش، محتوای درس به صورت گامبهگام و با استفاده از روش‌های متنوع آموزشی و ابزار آموزشی ارائه می‌شود. در فصل بعد با ساختار و محتوای کتاب درسی به خوبی آشنا می‌شوید.

۶- تعیین رفتار ورودی

رفتار ورودی آموخته‌ها و توانایی‌هایی است که شاگردان قبل از شروع درس جدید باید آنها را کسب کرده باشند تا بتوانند درس جدید را فراگیرند. این مرحله به معلم کمک میکند که بداند دانش آموز در چه سطحی بلد است و نقطه شروع تدریسش از کجا باشد و چگونه می‌تواند از مطالب جدید بهره‌مند شود نمونه‌ای از رفتارهای ورودی در پایه دوم ابتدایی:

__ آشنایی با حروف عربی و تلفظ صحیح حروف

__ آشنایی با حرکات مثل فتحه، ضمه و کسره

__ تلفظ صحیح آیات کوتاه و خوانش و درک پیام آیه

__ توانایی حفظ سوره‌های کوتاه جزء (۳۰) قرآن کریم

__ درک چگونگی کاربرد مفاهیم قرآنی

__ تشخیص آیه از سوره و حدیث

__ رعایت آداب قرآن

۷- تهیه آزمون رفتار ورودی

آزمون رفتار ورودی درواقع ارزیابی صحیح آموخته‌های دانش آموزان است. هدف از این آزمون این است که معلم دقیق‌تر متوجه شود، دانش آموزانش چه میزان مطالب قبلی را به خاطر دارند و چه مقدار

آمادگی برای کسب اطلاعات جدید را دارند پس از ارزیابی نتیجه معلم پایه گذاری های تدریس و برنامه ریزی های لازم را انجام می دهد. به طور مثال در پایه دوم ابتدایی:

سوالات حفظیاتی:سوره اخلاص را از حفظ بخوانید

سوالات قرائت:کلمه های زیر رابه درستی بخوانید:شَمْس، قَمَر، یَت

سوالات درک و فهم:در سوره اخلاص خداوند چه ویژگی های دارد؟ سوالات اداب و قوانین قرائت: قبل از قرائت قرآن باید چه کاری را انجام دهیم؟ یا چرا باید وضو داشته باشیم؟

بخش پنجم: ویژگی های آزمون رفتار ورودی

بند اول: ارزیابی

اگر می خواهید، سنجش آغازین خود را با سوال مطرح کنید باید توجه داشته باشید که سوالات در رابطه با خاطرات ثبات پیدا کرده، مهارت های کسب شده و یا درس قبلی را تداعی کند و ذهن دانش آموزان را به خواسته شما نزدیک کند. تشخیص نقاط ضعف و قوت: یکی از اهداف سنجش، تشخیص نقاط ضعف و قوت دانش آموزان است این آزمون به معلمان کمک میکند با توجه به نیازمندی و توانایی های دانش برنامه آموزشی و ابزار آموزشی مناسب را انتخاب کند. از دانش آموزان قوی تر کمک می گیرد تا با کمک کردن به هم گروهی های خود تقریباً سطح یادگیری بچه ها مشابه بشوند. تنظیم برنامه درسی: نتایج آزمون به معلم کمک می کند با استفاده از روش تدریس مناسب، روند آموزشی خود را بهبود بخشند و تصمیم بگیرد آیا نیازی بر مرور مطالب قبلی هست یا خیر؟ تقویت یادگیری: آزمون ورودی فرصتی را محیا میکند که دانش آموزان یادگیری جمعی و همکاری و مشارکت را یاد بگیرند این تعامل به دانش آموزان کمک می کند تا از یکدیگر یاد بگیرند و در محیطی پویا و فعال یادگیری صورت گیرد. در ادامه، به توضیح بیشتر این موضوع و ارائه مثال هایی می پردازیم.

بند دوم: تقویت یادگیری (گروهی)

هنگامی که نتایج آزمون رفتار ورودی نشان می‌دهد، که برخی دانش‌آموزان در بعضی موضوعات قویتر و در برخی ضعیفتر هستند، معلم میتواند این اطلاعات را برای تشکیل گروه‌های یادگیری استفاده کند. در این گروه‌ها، دانش‌آموزان با سطوح مهارتی مختلف می‌توانند با هم کار کنند و از نقاط قوت یکدیگر بهره‌مند شوند و پایه‌ای برای ارتقا سطح یکدیگر باشند. سرگروه میتواند فردی که سطح متوسط یا روبه بالا و مهارت رهبری و مدیریت دارد باشد، اما توجه کنید هر هفته یا ماهانه باید سرگروه فرد دیگری بشود تا عدالت و رقابت سالم بین دانش‌آموزان شکل گیرد. به طور مثال: معلم می‌تواند گروه‌های قرائتی تشکیل دهد. دانش‌آموزان را باید به این گونه‌ای گروه بندی کند، دانش‌آموزانی که نیاز به تمرین بیشتر دارند هم گروه با دانش‌آموزانی باشند که در قرائت قرآن قوی تر هستند. این همکاری موجب می‌گردد که دانش‌آموزان ضعیف تر از جانب تشویق سرگروه و معلم اعتماد به نفس بیشتری پیدا کنند و دانش‌آموزان قوی تر نقش مثبت و امتیاز ویژه‌ای را برخوردار بشوند و به همین سبب اعتماد به نفس آنها افزایش و بیشتر از قبل تلاش برای خود و هم تیمی خود می‌کنند.

بند سوم: تقویت یادگیری (پروژه‌ای)

معلم می‌تواند پروژه‌های خلاقانه‌ای مانند، تهیه نمایش از روایات قرآنی و دینی یا ساخت کاردستی مثل ساخت رحل قرآن و یا متناسب با داستانهای قرآنی را به دانش‌آموزان پیشنهاد دهد. در این پروژه‌ها، دانش‌آموزان میتوانند با همکاری یکدیگر از خلاقیت و توسعه مهارت‌های خود استفاده کنند تا به درک بهتری از مفاهیم قرآنی و اهداف قرآنی برسند. بهترین کار پروژه‌ای تهیه نشریه می‌باشد زیرا یک فعالیت خلاقانه گروهی است که دانش‌آموزان می‌توانند یادگیری و تعامل را در درس قرآن تقویت سازند، دانش‌آموزان فرا می‌گیرند دانش خود را به صورت عملی و مهارتی بکارگیرند و خودکارآمد بشوند. مراحل اصلی ساخت نشریه‌ها در زیر بررسی شده:

۱- انتخاب موضوع نشریه

معلم می تواند موضوعی مرتبط با مفاهیم قرآنی را به گروه های مختلف بدهد. مثلاً هر گروه می تواند روی یکی از سوره های کوتاه قرآن، داستانهای قرآنی، یا مفاهیم اخلاقی مانند صداقت، مهربانی، یا احترام به والدین کار کند.

۲- تقسیم وظایف

هر گروه باید وظایف کلی را بین اعضای خود تقسیم کند. به طور مثال: چند نفر می توانند مسئول جمع آوری اطلاعات باشند و برخی نیز به نقاشی، طراحی و تصویرگری و آرایش نشریه بپردازند و آموزگار باید توجه داشته باشد که همه اعضای گروه همکاری کنند.

۳- تحلیل و تحقیق

دانش آموزان باید پیوسته مطالعه کنند و اطلاعات معتبر و جالب و منطقی را درباره موضوع خود بیابند. این مرحله شامل تاریخچه امامت و قرآن، جستجو در تفاسیر مستقل و مشترک آیات، منابع دینی، تحلیل حدیث، نقد و بررسی پیام های اخلاقی، عرفانی و معنوی می شود.

۴- خلاقیت در ارائه

در ساخت و تهیه نشریه دیواری، دانش آموزان می توانند با استفاده از خلاقیت و مهارت های خود به جذابتر کردن طراحی و محتوای نشریه کمک کنند. این فرآیند نه تنها باعث افزایش انگیزه و علاقه آنها به یادگیری می شود، بلکه به آنها اجازه میدهد تا استعداد های هنری و خلاقیت خود را به نمایش بگذارند. در ادامه متن توضیح داده می شود چگونه می توان از این خلاقیت در روش تدریس قرآن کریم استفاده کرد و چرا این معیار می تواند بخشی از ارزیابی معلم نسبت به دانش آموزان باشد. آخرین مرحله ارائه و نمایش است که هر گروه نشریه دیواری خود را به کلاس آورده و ارائه میدهد و نتایج

کار خود را با دیگر دانش آموزان به اشتراک می گذارند، این ارائه میتواند درباره مطالب نوشته شده و سختی ها و سوال هایی که با آن مواجه شده اند و در نهایت از دوستان خود در جهت همکاری تشکر کنند.

۵_ آشنایی معلم با انواع نشریات

۵_۱_ مجله سازی: معلم کودکان را گروه بندی میکند. در هر گروه حداقل چهار دانش آموز باید قرار بگیرند که علاقه به شعر نویسی، داستان نویسی، طراحی بازی و نقاشی، کتاب خوانی، ورزش و سلامت و... را داشته باشند و سایر اعضای تیم نقش همکاری، بیان نظر و ایده ها، قانون مداری، نظارت و خدمات رسانی، تهیه فهرست و... را دارند. هر نفر با توجه به علاقه و موضوعات جدید و تایید شده از جانب معلم، مطالبی همچون شعر های حماسی، داستانهای اخلاقی دینی، طراحی بازیهای قرآنی، نقاشی در رابطه با احادیث را تهیه و بعد با فنر زدن و یا منگنه زدن یک مجله رشد قرآنی، درست میکنند. اگر موضوع میدانی مطالب، در رابطه با درس های کتاب قرآن ابتدایی باشد یک کمک درسی به حساب میآید و با ثبت مجله در انتشارات میتواند یک کار آفرین و منبع درآمد هم داشته باشند و آغاز پیشرفت مالی _تحصیلی را تجربه کنند.

۵_۲_ تلویزیون سازی: دانش آموزان گروه بندی شده می توانند یک تلویزیون نمایشی با مواد بازیافتی درست کنند. وسایل مورد نیاز یک جعبه مقوایی، کاغذ های سفید و مداد رنگی یا آبرنگ و چسب شفاف می باشد. گروهی با توجه به بخش های کتاب نقاشی های خُرده ای را انجام میداند در این سبک از نقاشی یک روایت به صورت صحنه های جداکننده و بدنبال هم بر روی کاغذ روایت میشود. دانش آموزان اه می توانند باتوجه به استعدادات خود برلی هر صحنه متنی راه آماده و در هنگام نمایش صحنه به صورت نواری بر روی آنها صداگذاری و دگر زبانی کنند.

نوع دیگر تلویزیون سازی تهیه یک قاب تلویزیونی که مرکز آن خالی باشد، است و دانش‌آموزان میتوانند به عنوان مجری، دانش فرا گرفته و آماده شده را برای کودکان به طور زنده توضیح و گزارش دهند و بخشی از برنامه را اختصاص به سرگرمی و فعالیت های عملی دهند تا با روش تدریس سخنرانی یکسان نشود. این روش تدریس، اعتماد به نفس کودکان و مهارت های ارتباطی را افزایش ای میدهد. اگر دانش آموزی به هر علتی دوست ندارد خودش ارائه دهد با ساخت عروسک های دستی عروسک های چوبی به صورت نمایش و عروسک خیمه شب بازی میتوانند مطالب را با تغییر صدا، گزارش و ارائه دهد یا حتی میتوان ترکیبی از دانش آموزان و عروسک همیار دانش آموز را در پشت قاب تلویزیون داشت. نکته: قاب تلویزیون باید به صورت آویز دربیاید و اندازه آن بقدری که چهره های اعضای تیم را نمایان کند، باشد و بهتر است مطالب شامل بخش طنز، بازی، آواز خوانی باشد.

۵_۳_ روزنامه دیواری: روزنامه دیواری، یک صفحه کاغذی از مطالب خبری و گزارشی است که بر روی دیوار قرار میگیرد و عموم دانش آموزان می توانند آنها را مطالعه کنند. آموزگار، دانش آموزان را گروه بندی میکند و هر اعضای گروه باید وظیفه ای را بر عهده بگیرد وسایل مورد نیاز: یک مقوا (سایز مقوا با توجه به محتوای موضوع انتخاب شود) طول مقوا باید به چند قسمت فرضی تقسیم شود، قسمت بالایی مقوا مربوط به اطلاعات گروه، نام گروه و نام تهیه کنندگان باشد و در بخش مرکز موضوع روزنامه دیواری نوشته شود. مطالب جمع آوری شده توسط اعضای گروه همراه با خلاقیت در سراسر کاغذ مقوایی چسبانده یا نوشته شود و برای جلب توجه بیشتر مخاطب از اشکال هندسی، هنری، تصویری، پویا به صورت رنگی میتوان استفاده کرد. روزنامه دیواری ها و مجلات میتوانند به صورت هفتگی و ماهانه انجام و دانش آموزان هر آنچه را در طول هفته یا ماه یاد گرفته اند به صورت یک روزنامه دیواری به کلاس بیاورند، که به آن ماهنامه و هفته نامه میگویند و چه بسا که منبع بسیار عالی برای مرور خود مهیا کرده اند.

بخش ششم: خلاقیت در نثریات های قرآنی

۱_ طراحی بصری

دانش آموزان میتوانند از رنگهای متنوع، تصاویر و طراحی های خلاقانه برای بهبود ظاهر نشریه دیواری استفاده کنند. این امر به جلب توجه دانش آموزان دیگر کمک می کند و باعث می شود که محتوای قرآنی به شکلی جذابتر و قابل فهمتر ارائه شود. به عنوان مثال، میتوانند با استفاده از تصاویر مرتبط با داستان های قرآنی یا نقاشی هایی از رویدادهای تاریخی، به تجسم بهتر مفاهیم کمک کنند.

۲_ نویسنده خلاق

دانش آموزان می توانند یک نویسنده خلاق باشند، اگر معلم ذکر کند مطالب جمع آوری شده توسط دانش آموزان در کلاس و با بهرمندی از کتاب های، کتابخانه مدرسه نوشته شود همچنین با استفاده از زبان ساده و روان و همچنین جملات کوتاه و گیرا، مفاهیم پیچیده قرآنی را توضیح دهند. استفاده از شعر، داستانهای کوتاه، خاطرات کودکی والدین، نقاشی و طراحی یا مثالهای روزمره میتواند به درک بهتر مطالب کمک کند.

۳_ نمودار و جدول ها

می توان نمودار و جدول هایی که به تبیین مفاهیم آیات قرآنی یا روابط میان آیات کمک می کنند، طراحی کرد. این جداول و نمودار ها می توانند به صورت پرده نمایشی، جعبه ای، نامه ای و... باشند.

۴_ بخش مشارکتی

دانش آموزان می توانند بخشی از نشریه های خود را به سوالات، انتقادات و پیشنهادات بازدید کنندگان نشریه اختصاص دهند. این بخش میتواند شامل: پاسخ به سوالات متداول درباره قرآن، خداوند و موضوعات پیرامون معارفی باشد و به ایجاد بحث و گفتگو و تقویت یادگیری در کلاس کمک کند.

۵_ کاربرد خلاقیت به عنوان ارزیابی

استفاده از خلاقیت به عنوان معیار ارزیابی نمره در درس قرآن، نه تنها به یادگیری مؤثرتر و جذابتر کمک میکند، بلکه به دانش آموزان امکان می دهد تا با قرآن ارتباط عمیق تر و معنادارتری برقرار کنند. این روش آموزشی به تقویت مهارتهای قرآنی و ایجاد انگیزه و علاقه به یادگیری قرآن در میان دانش آموزان کمک کرده و به آنها فرصتی میدهد تا آموزههای قرآنی را به شیوهای خلاقانه و کاربردی بیاموزند. آموزگار ابتدایی میبایست، ذهنیت دانش آموزان را با ارائه انواع نشریه ها، باز و گسترش دهد و سطح انتظارات خود را در حد توان کودکان، شرایط محیط و مالی و علایق آنان بداند، کودکان می توانند از والدین کمک های تئوری و نظری بگیرند اما انجام تمام مراحل و خلق خلاقیت باید در محیط آموزشی و با حضور معلم صورت بگیرد.

۶_ تهیه ابزار و منابع تدریس

در تدریس قرآن کریم می توان از منابع و ابزار آموزشی متنوعی بهره گرفت، که یادگیری را دلپذیرتر و مؤثرتر می کنند. آموزگار علاوه بر کتاب درسی قرآن، استفاده از منابع کمک آموزشی مانند نرم افزارهای قرآنی، فیلم های آموزشی، بازی های الکترونیکی و داستان های صوتی و تصویری، قرآنی می تواند به فهم بهتر مفاهیم و افزایش علاقه دانش آموزان کمک کند. همچنین، برگزاری جلسات تلاوت و تفسیر قرآن با استفاده از صوت قاریان مصری مشهور و ارائه فعالیت های خلاقانه مرتبط با آیات و سوره ها نیز میتواند تجربه یادگیری را برای دانش آموزان تعاملی تر و معنادارتر کند.

۷_ انتخاب روش تدریس مناسب

انتخاب روش تدریس مناسب در طرح درس روزانه از اهمیت بالایی برخوردار است، زیرا می‌تواند به تأمین نیازهای یادگیری دانش‌آموزان، افزایش انگیزه و علاقه آنها، و بهبود کیفیت یادگیری منجر شود. معلمان با انتخاب روش‌های تدریس متنوع و متناسب با محتوای درس و دانش‌آموزان، می‌توانند کیفیت تدریس خود را افزایش و به دانش‌آموزان کمک کنند تا آموزه‌های قرآنی را به‌طور مؤثرتری درک و در زندگی خود به‌کار گیرند. این گام به سه مرحله جزئی نکات پیش از تدریس، حین تدریس، پس از تدریس تقسیم می‌گردد و در ادامه به تفکیک هر یک از این مراحل می‌پردازیم:

بخش هفتم: نکات پیش از تدریس

الف) آشنایی با دانش‌آموزان

آموزگار می‌تواند با یک گفتگوی غیر رسمی و ساده، سطح آگاهی و هوشیاری دانش‌آموزانش را محک بزند.

ب) برنامه ریزی درسی

پس از شناخت دو سویه معلم و دانش‌آموزان، شناخت کتاب درسی صورت می‌گیرد و معلم باید بداند، چه فصلی را در چه زمانی و چگونه تدریس کند و دانش‌آموزان را جهت آزمون دهی، نوبت اول و دوم آماده سازد لذا لازمه برنامه ریزی در خصوص درس یا همان پله چینی است که باید به صورت کلاسی و ساعتی انجام گیرد.

پ) آماده سازی جهت فراگرفتن درس جدید

آماده‌سازی ذهن دانش‌آموزان قبل از شروع درس جدید می‌تواند به یادگیری مؤثرتر و عمیق‌تر آن کمک کند. با استفاده از روش‌های مختلف برای ایجاد ارتباط با دانش‌پیشین، افزایش انگیزه، و ارائه

نمای کلی از درس، معلمان می توانند دانش آموزان را برای یادگیری بهتر و بهره گیری بیشتر از محتوای آموزشی آماده کنند. این مرحله نه تنها به درک بهتر درس کمک میکند، بلکه به دانش آموزان کمک می کند تا با علاقه و دقت بیشتری به یادگیری بپردازند.

نتیجه گیری

در جمع بندی و نتیجه گیری پایانی این مقاله باید به موارد زیر توجه خاص و ویژه ای داشت:

• نکات حین تدریس

الف) ایجاد فضای گرم و صمیمانه

ب) بالا بردن تعامل

پ) توضیح و تفسیر آیات قرآن

د) تقویت یادگیری و قرائت قرآن

ج) استفاده از ابزار و منابع آموزشی مناسب

و) وجود داشتن فعالیت عملی

ه) تشویق به طرح پرسش

ی) ایجاد رقابت دوستانه و عادلانه

ر) بهرمندی از تجربیات

ز) توسعه مهارت های ارتباطی (گفتاری، شنیداری)

• نکات پس از تدریس

الف) ارزیابی یادگیری

معلمان، قبل از بیان کردن درس جدید باید مطمئن بشوند که درس قبلی به خوبی تدریس شده و دانش آموزان به صورت مفهومی درس را فرا گرفته اند. میزان یادگیری و درک دانش آموزان را از طریق آزمون های شفاهی، مداد_کاغذی، پروژه ای و با مشاهده عملکرد آنها در کلاس می توان ارزیابی کرد.

ب) ارائه بازخورد

بازخورد های کلاس قرآن کریم باید شفاف و واضح باشند به عنوان مثال؛ زمانی که دانش آموزی دارد تلاوت میکند و در تلفظ حروف عربی ایراد دارد به جای گفت ((اشباه خواندی، مجدد بخوان))، ((تلفظ صحیح نداری))، ((بد میخوانی و...)) بهتر است به صورت دقیق با زبان دلگرم و محترمانه بهش بگوئید، چه حرفی و چه قسمتی را اشتباه تلفظ کرده. مثلاً؛ اگر حرف ((ق در زبان عربی)) را به زبان فارسی بیان کرده باید بگوئید در تلفظ ((ق)) دقت بیشتری کن صدایش باید از ته حلق بیاید و سپس چند کلمه برای دانش آموز مثال بزنند و اگر برای بار دوم صحیح تلفظ کرد دانش آموز را تشویق و تأکید بر نقاط قوت آن داشته باشد. زمان بندی بازخورد بسیار مهم است پس از پایان قرائت آیه یا تمرین باید صورت گیرد، نه در حین قرائت قرآن تا دانش آموزان بتوانند نکات را به خاطر بسپارند.

• بازی گوش کن و بگو

آموزگار یک سوره کوتاه را که قبلاً تدریس شده انتخاب و با صدای بلند و رسا بدون صوت برای دانش آموزان میخواند در حین خوانش، به عمد بعضی از کلمات را اشتباه تلفظ میکند و از دانش آموزان گروه بندی شده، میخواهد داوطلبانه لغاتی که آموزگار به اشتباه تلفظ کرده است را تشخیص دهند و شکل صحیح آن را بگویند.

• بازی صدا صدای چیه

آموزگار، تعدادی کلمه های عربی هم قافیه را بر روی تخته کلاسی نوشته و لغات هم قافیه هایشان را بر روی کارت هایی مینویسد. آموزگار یک کارت را بالا میبرد و با آواز میگوید: صدای صدای چیه؟ (منظور تلفظ کلمه است) پس از با هم خوانی بچه ها، آموزگار می گوید: پس به من بگید هم قافیش چیه؟ بچه ها کلمات روی تخته را بررسی و هم قافیه کلمه را پیدا و داوطلب میشوند که کلمه را بخوانند. این بازی ها قوه شنیداری و دیداری دانش آموزان را تقویت میسازد و همچنین بی دقتی در تلاوت قرآن را به تدریج کاهش می دهد.

پ) تحلیل و بازنگری

تحلیل و بازنگری، یک فرایند بسیار مهم و مداوم است. در این گام هم فعالیت معلم ارزیابی می شود و همچنین نتایج یادگیری دانش آموزان مورد بررسی قرار میگیرد. گزارش اعلام شده این بخش میزان و کیفیت تدریس، روش تدریس و ابزار آموزشی درس های بعدی را معین می سازد. تحلیل و بازنگری در تدریس قرآن کریم شامل بررسی مهارت های دانش آموزان در قرائت، حفظ و فهم معانی و احادیث قرآنی و ارزیابی روش های تدریسی است. حتما قوانین نیوتن به گوشتان خورده استو می دانید هر عملی، عکس العملی دارد. در اینجا باز خورد دانش آموزان عکس العمل رفتار و تدریس معلمان و والدین است که دریافت باز خورد از دانش آموزان کمک به شناسایی مهارت های فردی مشکلات در تلفظ و درک مفاهیم، و ارائه راهکارهایی برای بهبود روش تدریس از جمله استفاده از تکنیک های آموزشی جدید است. هدف از این بازنگری، ارتقاء کیفیت یادگیری و تعمیق ارتباط دانش آموزان با مفاهیم قرآنی است.

ت) تکلیف و فعالیت های تکمیلی:

در فصل یک با نمودار فراموشی اینگهائوس آشنا شده اید این نمودار نشان دهنده فراموشی در گذر زمان است و اگر تکرار مداوم و مرور منظم وجود داشته سرعت فراموشی کاهش پیدا میکند.

در تدریس قرآن کریم در دوره ابتدایی، این اصل به خوبی کاربرد دارد. وقتی دانش آموزان قرآن را تلاوت یا حفظ می کنند، اگر این مهارت های قرائتی و آیات را مکرراً تمرین نکنند، به سرعت آنها را فراموش خواهند کرد. به همین دلیل، انجام تکالیف و فعالیت های تکمیلی نظیر تمرین های تجوید، حفظ آیات و مرورهای منظم، به تثبیت یادگیری و مقابله با فراموشی کمک می کند. در فصل ۴ انواع مختلف تکالیف آشنا می شوید.

منابع و مآخذ

- قرآن کریم
- سید ابوالقاسم حسینی (۱۳۷۸)، بر ساحل سخن، ص ۳۴۴
- دکتر محمدرضا ستوده نیا (۱۳۹۲)، دانش تجوید سطح ۱، ص ۹۶
- دکتر محمدرضا ستوده نیا (۱۳۹۲)، دانش تجوید سطح ۲، ص ۲۱۶
- علی حبیبی (۱۳۹۶)، آموزش روخوانی قرآن کریم سطح ۱، ص ۸۰
- علی حبیبی (۱۳۹۶)، آموزش روخوانی قرآن کریم سطح ۲، ص ۸۰
- علی حبیبی (۱۳۹۶)، آموزش روان خوانی و تجوید قرآن کریم "با تجدید نظر و اضافات"، ص ۲۴۰
- علی حبیبی (۱۳۹۲)، آموزش روخوانی و روان خوانی قرآن کریم بر اساس رسم الخط عربی به همراه عم جزء، ص ۱۱۲
- اکبر سلیمان نژاد، حسین زارع (۱۳۹۲)، روش تدریس های قرآن، ص ۲۹۶
- یوسف سیفی پور (۱۳۹۸)، آشنایی با حروف عربی، علوم تربیتی، ص ۳۱